

༄༅། ཞང་སྟོན་བསྟན་པ་རྒྱ་མཚོའི་འཕྲུངས་གཞིས་ཀྱི་

ཡུལ་དངོས་རྩད་ཞིབ།

རྩམ་པ་པོ། ཁོ་ཚོ་སློབ་བཟང་འཕྲིན་ལས།

ནང་དོན་གནད་བསྟུམ། ཉེ་རབས་སུ་བྲིས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཁག་དང་གདན་རབས་དཀར་
ཆག་མིང་མཛོད་དང་ཚོག་མཛོད་ཁག་གི་ནང་། ཞང་སྟོན་བསྟན་པ་རྒྱ་མཚོའི་འཕྲུངས་
གཞིས་ངོས་འཛིན་སྟུགས་ལ་གཅིག་གྱུར་ཞིག་བྱང་མེད་པས། འདིར་རྗེ་ཉིད་ཀྱི་ཞབས་
བེན་དངོས་སློབ་མཁས་དབང་སློ་མང་སློབ་བཟང་རྩལ་ཁྲིམས་ཀྱིས་མཛད་པའི་ «ཞང་
སྟོན་རྣམ་ཐར་གཙུག་ཨོར» གཞིར་བཟུང་ཞིང་། རང་ཉིད་ཆེད་བསྟོད་ཀྱི་གནས་ཡུལ་
དངོས་ཀྱི་ས་གནས་ཁག་ལ་རྟོག་ཞིབ་བཞིས་པའི་གནས་རྩལ་དཀྱུས་གཅིག་དུ་བཀོད་དེ།
ཞང་སྟོན་མཚོག་གི་འཕྲུངས་གཞིས་ཡུལ་གང་ཞིག་ཡིན་པ་དང་ས་མིག་གང་དུ་ཡོད་པ།
འཕྲུངས་གཞིས་ཀྱི་ཡུལ་སྡེ་ཚོ་བའི་གནས་བབ་སོགས་ལ་ངོས་འཛིན་ཡང་དག་ཅིག་བྱས་
ཡོད།

བརྒྱ་ཆད་གཙོ་བོ། ཞང་སྟོན་བསྟན་པ་རྒྱ་མཚོ། འཕྲུངས་གཞིས། ཕེ་རྩལ་སྤྲོང་བདུན།
ཁབ་ཐི། རྩོ་བ་ལི་མ། ཨ་མེས་ཁོ་ཚོ།

དུས་རབས་བརྒྱ་དགུ་པར་མདོ་སྨད་ཉོ་རྒྱུད་དུ་བྱོན་པའི་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཆེན་པོ་
ཞང་སྟོན་བསྟན་པ་རྒྱ་མཚོ་ནི། ཚོས་སྡེ་ཆེན་པོ་སློབ་བྱང་བཀྲ་ཤིས་འབྲེལ་གྱི་ཉི་ཟླ་ཉ་བུར་
གྲགས་པའི་ཨ་ཁུ་ཆེ་རྒྱུ་གཉིས་ཀྱི་ལ་གྲལ་ཡིན་ལ། ཐུའུ་བཀྲ་སློབ་བཟང་བཤད་སྟུབ་
དབང་ཕུག་དང་ལྷང་སྟུ་སློབ་བཟང་ཡེ་ཤེས་རྒྱ་མཚོ་སོགས་ཀྱི་ཡོངས་འཛིན་མཛད་དེ།
དགོན་ལྷང་དང་གསེར་ཁོག་རྒྱ་བཟང་སོགས་བྱང་གི་དགོན་ཆེན་ཁག་དང་པེ་ཅིན་
མཁར་ནས་རྒྱུན་རིང་བཞུགས་སྡོང་། ནང་ཐུགས་ཀྱི་སྤྲུལ་པོ་ཚོས་དཔལ་ཞིང་སློབ་བཟང་

ཀྱ་མཚོའི་སྤྱི་གཙུག་ལག་ཚེས་ཀྱི་འདོད་འཇོ། དགེ་བཤེས་ཆེན་པོ་དཔལ་རིས་སློ་བཟང་
རབ་གསལ། ལྷ་དམར་པ་རྩེ་ཏ་དགེ་འདུན་བསྟན་འཛིན་ཀྱ་མཚོ། སློ་ཁོ་རིན་པོ་ཆེ་
འཛིགས་མེད་འཕྲིན་ལས་ཀྱ་མཚོ་སོགས་གཞུང་ལུགས་རབ་འབྱམས་སྤྱོད་སློབ་མ་
དགེ་བཤེས་སླ་སྤྱལ་མཁས་ཆེན་གནམ་གྱིས་ས་བཀའ་པ་ལྟ་བུ་མང་དུ་བསྐྱེད་སྤྱོད།
འཕགས་བོད་ཀྱི་གཞུང་ལུགས་ཀྱ་མཚོ་ལྟ་བུ་དག་གི་བཅུད་བསྐྱེད་ཏེ་བཟོད་བྱ་བཟ་ཅིང་
གོ་བདེ་བ། རྩོད་བྱེད་སྟོན་ཞིང་དོན་འདུས་པའི་གསུང་རྩོམ་པོད་བཞི་ལྟ་མཛད། སྐྱེ་ཆེ་
འི་ལ་བོར་ལྟོ་གོས་གཏམ་གསུམ་ལ་གྱུང་བསྐྱར་ཏེ་འཆད་རྩོད་རྩོམ་གསུམ་གྱིས་དུས་
འདུག་བས། མཁས་བཅུན་བཟང་བོའི་སྟོན་པ་ཕྱོགས་བཅུར་རྒྱས་པའི་མཁས་ཆེན་ཞིག་
ཡིན། ཁོང་གི་འཁྲུངས་གཞིས་གང་ཡིན་ཅུང་གཅོད་དགོས་ན། ཁོང་གིས་བཀྱར་བའི་
སྐྱེས་ལྟ་གཞི་བདག་གང་ཡིན་གསལ་བོར་ངས་དགོས་ཤིང་། སྐྱེས་ལྟ་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་
བཅུད་ནས་འཁྲུངས་ཡུལ་གང་ཡིན་རང་ཤུགས་ཀྱིས་ཐག་ཆོད་པར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར།
སྐྱེས་ལྟ་ངོས་འཛིན་དེ་ཡང་ཞང་སྟོན་བསྟན་པ་ཀྱ་མཚོའི་ལོ་རྒྱུས་རྟོག་ཞིབ་ཁྱོད་གལ་
འགངས་ཆེས་ཆེ་བ་ཞིག་དུ་མཐོང་།

དང་པོ། འཁྲུངས་གཞིས་ངོས་འཛིན་གསལ་བོ་བྱུང་མེད་པའི་སྐོར།

ད་སྔ་བྱུང་བའི་ཞང་སྟོན་མཚོག་གི་རྣམ་ཐར་དག་ལས་ཆེས་ཁུངས་བཅུན་པ་ནི་(བཀའ་
དྲིན་མཚུངས་མེད་ཞང་སྟོན་རྩི་རྩེ་འཆང་བསྟན་པ་ཀྱ་མཚོ་དཔལ་བཟང་བོའི་ཞལ་སྔ་
ནས་ཀྱི་རྣམ་པར་ཐར་བ་གཟུར་གནས་མཁས་པའི་གཙུག་ཅོར) ①ཞེས་བྱ་བ་འདི་རང་
རེད་ལ། རྣམ་ཐར་འདི་མཛད་པ་པོ་ནི་རྩི་ལས་དགུང་ལོ་བཅུ་དྲུག་གིས་གཞོན་པའི་
དངོས་སློབ་མཁས་དབང་སློ་མང་སློ་བཟང་ཚུལ་ཁྲིམས་(1841-1907)ཡིན། ཞང་སྟོན་
མཚོག་ཡུལ་གང་དུ་སྐྱེ་འཁྲུངས་ཚུལ་ནི་རྣམ་ཐར་དེ་ཉིད་ལས། དེ་ཡང་ཐོག་མར་རྩེ་
བཅུན་སླ་མ་དམ་པ་འདི་ཉིད་གང་དུ་འཁྲུངས་པའི་ཡུལ་ནི། གངས་རིའི་ཕྱོངས་འདི་ལ་
བོད་དང་བོད་ཆེན་པོ་གཉིས་སུ་ཕྱེ་བ་ལས་བོད་ཆེན་པོ། དེ་ལ་མདོ་ཁམས་སྤང་དུག་དུ་
འབོད་པའི་མདོ་ཁམས་སྤང་གི་སའི་ཆར་གཏོགས་ཤིང་། (བཀའ་གདམས་སྒྲེགས་བམ)

ལས། ས་ཅེ་བརྒྱད་ལུང་པ་ཕྱོགས་སུ་གྱེས། །ཞེས་ལུང་བསྟན་གྱིས་དངོས་སུ་ཟིན་པའི་
གནས་ཅེ་གཞུང་ཞེས་གྲགས་པ། ཅེ་འདུས་རི་ནས་བབས་པའི་ཅེ་ཆུ་གཡས་སྐར་གྱིས་མ་
ཆུར་གཞོལ་བ་ནོར་བུ་དགའ་འབྱེལ་གྱི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པ་སོགས་གྱིས་ས་དབུད་ཤིན་ཏུ་
ལེགས་ཤིང་། ཡུལ་དེའི་བྱེ་བྲག་ཁབ་ཐིམ་ཞེས་བྱ་བ། ལུང་བསྟན་ལས། ཐང་ཆེན་པོའི་
གསེབ་ན་རི་རྩུང་ཉལ། །མཚོ་ཆེན་པོའི་ནང་གི་ཉ་མོ་འདྲ། །ཞེས་གསུངས་པ་དེར་ངོས་
འཛིན་པའི་གནས་དེ་ཉིད་ཡིན། ཡུལ་སྡེ་ཡང་འཇམ་བཞད་མཚོག་གི་ལྷ་འབངས་ཁོ་ཆེ་
ལྷ་སྡེ་ཞེས་གྲགས་པ། ཡུལ་མི་རྣམས་ཀྱང་དཀོན་མཚོག་ལ་གུས་ཤིང་རང་བཞིན་དྲང་བ།
འབྱོར་བས་བརྒྱན་པ་སོགས་བསོད་ནམས་ཀྱི་དཔལ་དང་ཡ་རབས་ཀྱི་ངང་ཚུལ་ལུན་
སུམ་ཚོགས་པས་བརྒྱན་པ་ཞིག་གོ། རིགས་ལུན་སུམ་ཚོགས་པ་ནི། སྤྱིར་བོད་ཀྱི་རུས་ལ་
བསེ་དུ་ལྷོང་སྤོང་བཞི། རིགས་ངན་དཔའ་དང་སྤྱ་གཉིས་ཏེ་མིའུ་གཤུང་རྩལ་ཟེར།
གནའ་སྤྱང་དུ་བོད་མིའུ་གཤུང་རྩལ་ཞང་དང་བདུན་ཞེས་འབྱུང་ལ། ཚོས་རྒྱལ་མེས་
དཔོན་གྱི་རུས་སུ་ཡར་ལྷ་མཚོད་པ་དང་མར་གྱི་སྤྱི་གཞོན་པ་སོགས་ཞང་གིས་བྱེད་པས་
ཞང་ལྷ་རིགས་དཀར་པོ་ཞེས་དད་ཅིང་རིགས་ཐམས་ཅད་ལས་མཚོག་དུ་བྱེད་དོ། །ཞེས་
དང་། སྤྱིང་ཁར་འབུམ་ཞེས་བྱ་བ་སྤོ་གསལ་ཞིང་ངང་ཚུལ་བརྟན་པ། མ་ཁི་དུང་ལུར་ལ་
ཉེ་བར་ཐོན་པ་ན་དུང་སོ་སྤྱེས་པ་སོགས་པལ་བའི་སྤྱོད་ཚུལ་ལས་འདས་པ་ཞིག་ཡོད་པ་
ནི་ལྟེ་འདིའི་ཡབ་ཡིན་ཞིང་། ཡུམ་ཨ་རིག་བཟའ་ཆེ་རིང་སྤོལ་མ་ཞེས་དཀོན་མཚོག་ལ་
གཅིག་དུ་གུས་ཤིང་རང་བཞིན་བཟང་བ་སོགས་ཡ་རབས་ཀྱི་ངང་ཚུལ་ལུན་སུམ་ཚོགས་
པས་བརྒྱན་པ་ཞིག་སྟེ། ཡབ་ཡུམ་དེ་གཉིས་ཀྱི་སྤྱས་སུ་རབ་བྱུང་བཅུ་བཞི་བའི་ཤིང་བྱ་
ལོར། ཏོར་ལྷ་རྩལ་པའི་ཆོས་བཅུ་གསུམ། ཉི་མ་འབྱུག་སྐར་མ་སྤྱོན། སྤྱིར་བ་ལང་ཚོ། སྟེ་
བ་བཞི་ལྷང་། སྤྱིར་ཁ་ཁམ་ཏེ་ཆོས་གངས་འཕྲོད་སྤྱིར་ལུན་སུམ་ཚོགས་པའི་ཉིན་གུང་
ཅམ་ལ་ཁྱེའུ་མཚན་གྱིས་སྤྱས་པ་ཞིག་ཡུམ་ལ་གཞོད་པ་མེད་པར་ངོ་མཚར་བའི་བཀྲ་
ཤིས་ཀྱི་ལྷས་དུ་མ་དང་བཅས་ཏེ་སྐྱབས་ལུང་སོ། །ཞེས་འབྱུངས་སའི་ས་མིག་དང་ཡུལ་
སྡེ་ཆོ་བ་རིགས་རུས་ཡབ་ཡུམ་གྱི་མཚན་འབྱུངས་པའི་རུས་ཚོད་སོགས་ཏེ་ཅང་ཞིབ་
ཚགས་གིས་བྲིས་ཡོད། སྒོ་མང་ཆང་གིས་དེ་ལྟར་འབྲི་བྱུང་པའང་རྒྱ་རྒྱུན་ཚོགས་ཡོད་དེ།
ཁོང་ནི་ཞང་སྟོན་མཚོག་དང་རུས་མཉམ་པའི་མདོ་རྒྱགས་རིག་གནས་རབ་འབྱུམས་ལ་

སྤྱངས་པ་མཐར་མཐོན་གྱི་ངེས་དོན་གྱི་དགོ་བཤེས་ཆེན་པོ་དང་ལོ་ངོ་བཙེ་བརྒྱད་རིང་
འབས་པ་ད་ཚུལ་བཞིན་བསྟེན་སྟོང་བའི་ཐུགས་ཟིན་གྱི་དངོས་སྟོབ། ཁྱད་པར་གསང་བ་
ལུང་བསྟན་གྱི་རིགས་གང་མང་གསུང་ཡུལ་རྗེ་འདི་ཉིད་གཅིག་ཕུ་ཡིན་པ་ནི། ཁོ་ཆེ་གུར་
སྐར་དགོན་གྱིས་རྒྱལ་མཁན་སྤྱལ་སྐལ་བཟང་གྲགས་པ་རྒྱ་མཚོར་ལུས་པའི་ངོར་
བརྩམས་པའི་གསང་རྣམ་ལས། ② འང་སྟོན་མཚོག་གིས་འབྱུང་འབྱུར་གསང་བའི་
ལུང་། །མང་དུ་བསྐུལ་ཞིང་ཉིད་ནས་རྟོགས་པའི་ཚད། །ཡང་ཡང་ལུས་སོགས་ཡབ་སྐུས་
ཕན་ཚུན་གྱི། །སྟོད་ཡུལ་ངོ་མཚར་གར་གྱིས་དགེས་དགུར་རྩེ། །ཞེས་གསུངས་པས་
མཚོན་རྒྱས་ཤིང་། ཁོ་ཆེ་ཚུལ་བེམས་ཀྱིས་《བསྐྱེགས་པའི་རིག་བཅུའི་སྟོང་བཅུད》
③ ཅེས་པར་ལུང་བསྟན་གྱི་རིགས་དེ་དག་གི་དོན་ཅི་ཡིན་དུ་སྤྲུལ་ཁྱད་ཏུ་མ་གོ་ཚུལ།
གྲུང་ཐང་རིན་པོ་ཆེས་ཁོང་ཉིད་ལུང་གིས་བསྟན་ཚུལ་དང་ཁོ་ཆེ་ཚུལ་བེམས་ལ་དཔུད་པ་
བྱོས་ཞེས་གསུངས་ཚུལ་སོགས་བཤད་པ་དེ་དག་ནི་ཡིད་རྟོན་མི་རུང་བའི་ཅལ་གཏམ་
འབའ་ཞིག་ཡིན་པ་འདྲིའི་རིགས་འགྲེས་ཀྱིས་དཔོག་པར་རྒྱས་སོ། །ད་དུང་ངག་རྒྱུན་ལ།
སྟོ་མང་ཚང་གིས་འང་སྟོན་ཚང་ལ་ཕུག་འཚལ་ཏེ་མཇལ་བ་ཁོ་ཆེའི་རྒྱུད་པོ་སྟོར་ཞིག་
གིས་མཐོང་བས། འུ་གུའི་ཐབས་མཁས་ཀྱིས་སྟོ་མང་མཁན་རིན་པོ་ཆེར་ཕུག་འཚལ་དུ་
བཅུག་པས་ཁོ་རང་གད་མི་འགོ་ན། ཞེས་བཤད་པ་རེད་ཟེར་བ་སོགས་ཀྱི་ངག་རྒྱུན་ལོ་
རྒྱས་ཡོངས་གྲགས་དང་། རྣམ་ཐར་མཇུག་བྱང་དུ་གསལ་བ་ལྟར་བརྩམས་སའི་ཡུལ་
དངོས་ནི་ཁོ་ཆེ་གུར་སྐར་ཡིན་པར་ངེས་ཏེ། 1901ལོར་ཀུན་མཁྱེན་སྐུ་ཕྱེང་བཞི་བས་
བཅའ་ཡིག་བརྩམས་ཤིང་། གྲུང་ཐང་བསྟན་པའི་ཉི་མར་(1860-1925)བཀའ་
བསྐུལ་ཏེ་ཁོ་ཆེ་གུར་སྐར་དགོན་པ་གསར་འདེབས་གནང་དུ་བཅུག་སྟོ་མང་ཚང་དེ་དུས་
དགུང་ལོ་རེ་གཉིས་བཞེས་ཤིང་ཁོ་ཆེ་དགོན་གྱི་ཁྱི་རབས་དང་བོ་ཡིན། ལོ་ཤས་རིང་ཁོ་ཆེ་
ཁྱི་རབས་བཅུགས་པའི་གཞན་ཅི་བས་ཀྱང་ཆ་རྒྱས་ཆེ་ཞིང་འང་སྟོན་སྐུ་ན་ཕྱ་མོའི་དུས་ཀྱི་ཅི་
དང་གང་གནང་གི་མཇུག་སྟོད་ཀྱི་རྣམ་ཐར་གྱིས་བོན་ཡང་རྟོད་སྤྱོད་བས་སྒྲ་ཆོས་སོགས་
ཀྱང་ཞིབ་པར་འཁོད་ཡོད། དེ་མིན་དགོན་ལུང་དང་པོ་ཅིན་སོགས་ནས་ཅི་དང་གང་
མཇུག་ས་བཅད་མ་སྟོངས་ཅམ་ལས་མེད་པ་རྣམ་ཐར་གྱི་དཔུས་སུ་གསལ་བ་ལྟར་རོ། །
འདི་ནི་སྤྱི་ལོ་1902ལོ་ལྟེ། འང་སྟོན་མཚོག་སྐུ་ཕྱེང་ན་ལས་འདས་རྗེས་ཀྱི་ལོ་ངོ་ལྔའི་ནང་

དུ་བརྩམས་པ་ཡིན་པས། དུས་ཚོད་ལ་དཔག་ནའང་ཡུན་རིང་འགོར་མེད། འོན་ཀྱང་
ཕྱིས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་བསྐྱུས་བྱི་བྱེད་མཁན་ཚོར་མགོ་འཁུག་པའི་འཁུལ་གཞི་གཅིག་ནི། ཅེ་
གཞུང་དང་ཁེབ་ཐིམ་ཞེས་སྤྱི་དང་བྱེ་བྲག་གི་ས་མིང་སྤྱིར་དབྱེ་འབྱེད་མ་ཐུབ་པ་འདི་
ལས་བྱུང་བར་ངེས། བར་ལམ་བསང་ཆུ་རྫོང་རིག་གནས་ལོ་རྒྱུས་ཨུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་གིས་
བསྒྲིགས་པའི་《སྤྱི་བྱང་དགོན་པའི་གདན་རབས་མདོར་བསྐྱུས་》ཞེས་པར། ཨ་ཁུ་
ཐབས་མཁས་ཚང་ནི་མདོ་སྐད་ས་ཡི་ཐིག་ལེ་ཅེ་གཞུང་ཞེས་པར་འཁུངས།④ ཞེས་
བཀོད་ཡོད་པ་དང་། བོད་ཚྭ་ངས་རིག་དངོས་དོ་དམ་ཁང་གིས་བསྒྲིགས་པའི་《གསུང་
འབུམ་དཀར་ཆག་》 དུ། མདོ་སྐད་ཁི་ཐི་ཁོ་ཆེ་ལྷ་སྤེ་ཞེས་བྱ་བར་ཞང་ལྷ་འི་རིགས་རྒྱུད་ལ་
འཁུངས།⑤ ཞེས་གསལ་ཞིང་། ཀན་ལྷོ་ཁུལ་ཚུམ་རྒྱུར་ཁང་གིས་བསྒྲིགས་
པའི་《བསྐྱུས་བྱ་གཅིས་བསྐྱུས་》 ཟུ། ད་ལྷ་འི་ཀན་སུའུ་ཞིང་ཆེན་བསང་ཆུ་རྫོང་གི་
ཁོངས་གཏོགས་ཁོ་ཆེ་འི་ཁེབ་ཐིམ་ཞེས་བྱ་བའི་སར་སྤྱི་འཁུངས།⑥ ཞེས་དང་། སྤྱོ་བཟང་
ཆོས་གྲགས་དང་བསོད་ནམས་ཅེ་མོས་བསྒྲིགས་པའི་《གངས་ཚྭ་ངས་མཁས་དབང་རིམ་
བྱོན་གྱི་ཚུམ་ཡིག་གསེར་སྐུམ་》 དུ། མདོ་ཁམས་སྐད་ཀྱི་སའི་ཆར་གཏོགས་ཅེ་གཞུང་དུ་
གྲགས་པ་ཁེབ་ཐིམ་ཞེས་བྱ་བའི་ཡུལ་དུ་སྤྱི་འཁུངས།⑦ ཞེས་བྲིས་ཡོད་པ་དང་། གོ་བུལ་
གྲགས་པ་འབྱུང་གནས་དང་རྒྱལ་བ་སྤྱོ་བཟང་མཁས་གྲུབ་གཉིས་ཀྱིས་བརྩམས་
པའི་..... 《གངས་ཅན་མཁས་གྲུབ་མིང་མཛོད་》 ཅེས་པར། མདོ་སྐད་ཅེ་གཞུང་
དུ⑧ཞེས་བྲིས་འདུག དེ་བཞིན་《དུང་དཀར་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ་》 ཟུ། ཚུམ་ཡིག་
གསེར་སྐུམ་དུ་བཀོད་པའི་ཆོག་ཟིན་ཇི་ལྷ་བ་བཞིན⑨བཀོད་ཡོད། ཉེ་ལམ་ལོ་འགའི་
ཕྱོན་ལ་སྤྱང་ཆར་ཚུམ་སྤྱིག་ཁང་གིས་བསྒྲིགས་པའི་《ཚུམ་ཡིག་གསེར་གྱི་སྐུམ་བུ་》
ཞེས་པར། སྤྱི་བྱང་དགོན་བཞེས་ལུ་མོ་འོད་ཟེར་གྱིས་ད་ལྷ་འི་ཀན་སུའུ་ཞིང་ཆེན་བསང་ཆུ་
རྫོང་ཁོངས་ཁོ་ཆེ་ལྷ་སྤེ་རུ་འཁུངས།⑩ཞེས་བྲིས་འདུག གོང་གསལ་དེ་དག་དུ་སྐབས་རེར་
ཁེབ་ཐིམ་ས་མིག་ཁོ་ཆེ་ཡུལ་སྤེ་རུ་འཁུལ་བ། མཚམས་ལན་རེར་ཅེ་གཞུང་དང་ཁེབ་ཐིམ་
དོན་གཅིག་མིང་གི་རྣམ་གངས་སུ་བྱས་པ་དང་། ཡང་སྤྱི་དང་བྱེ་བྲག་གི་དབྱེ་བ་མ་ཐུད་
པར་མདོ་སྐད་ས་ཡི་ཐིག་ལེ་ཅེ་གཞུང་དུ་འཁུངས་ཞེས་པ་དག་ལས་བྱུང་བར་མདོན། དེ་

ལྷ་ལོ་རྒྱུ་སྐྱོར་ལ་ལྷགས་པའི་རྟོག་འབྲུལ་དཀའ་རྟོག་སེལ་ཕྱིར་ཀན་རབས་པའི་ངག་
རྒྱུ་བདུས་པ། རྣམ་ཐར་ཁག་གྲོག་པ། ཡུལ་དངོས་ལ་རྟོག་ཞིབ་བྱེད་པ་བཅས་ནི་གནད་
དོན་ཐག་གཅོད་ཐད་ཀྱི་གདམ་གསེས་གཞན་མེད་པའི་ཐབས་ལམ་མོ། །

གཉིས་པ། འབྲུངས་སའི་ས་མིག་དངོས་ཁེབ་ཐི་རུ་ཡུལ་དངོས་རྟོག་ཞིབ་ལ་སོང་བའི་སྐོར།

2014ལོའི་ཏོར་ལྷ་བདུན་པའི་ཆེས་བཙུག་ལྷའི་ཉིན། ཁོ་བོ་ཡུལ་དངོས་རྟོག་ཞིབ་ལ་ཁེབ་
ཐི་ཞེས་པའི་ས་མིག་འདིར་ཆེད་དུ་སོང་བ་ཡིན། ཁེབ་ཐི་ནི་ཅེ་གཞུང་གི་སའི་བྱེ་བྲག་
རྒྱུ་རྒྱུ་ཞིག་ཡིན་ལ། དེང་སང་མཚོ་སྒྲོན་ཞིང་ཆེན་གྱི་མ་ལོ་སོག་རྫོང་བྲག་དམར་སྡེ་
བའི་ཆད་མ་རུ་ཆེན་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པ་དང་། བསང་རྒྱུ་རྫོང་གི་ཁོ་ཆེ་སྡེ་བའི་དབྱར་
ས་རྒྱ་ཁམས་ཐུགས་ཐང་དང་འདབས་འབྲེལ་ནས་ཡོད། ཁེབ་ཐི་ནི་དེུ་རྒྱ་འབྱར་ཟེར་
བ་གཉིས་ཀྱི་བར་དུ་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཞིག་སྤང་ཐང་དང་འབྲེལ་ནས་ཡོད་པ་དེ་ཉིད་ཡིན་ལ།
དེུ་རྒྱ་འབྱར་གཅིག་ཤོས་དེང་སང་ཡང་ཁོ་ཆེ་ཡི་དབྱར་ས་ཡིན། སྒྲོན་ཆད་ཁེབ་ཐི་རྫོང་སྡེ་
ནི་ཁོ་ཆེ་སྡེ་བའི་དབྱར་ས་བྱེད་སྤྱོད་ལ། ཁོ་ཆེ་སྡེ་བའི་རུ་སྐྱོར་ཆང་མ་ཁེབ་ཐི་རྒྱ་ལ་སྐྱོར་
བ་བྱས་ཏེ་གོར་གོར་གྱི་དབྱིབས་སུ་བྱས་ཏེ་རུ་འབབ་ཟེར་ཞིང་། རྣམ་ཐར་ནའང་ཁ་
གསལ་དུ་འཁོད་ཡོད་པས་འདིར་མི་སྤྱོད། །དེ་དུས་ས་མཚམས་སོགས་ཀྱིས་བཅད་
བཟུང་མེད་པར་སོག་པོ་དང་ཁོ་ཆེ་བར་ལ་རྩོད་སྤྱོད་སུ་ཅམ་མེད་པར་ཅེ་གཞུང་སྟོད་
སྤང་བར་གསུམ་ལ་ཁོ་ཆེ་རུ་བ་དག་འགྲོ་ཞིང་ཅེ། རུ་ལ་ཡོངས་སུ་དུ་སྤྱོད་བ་ད་ལྷའི་ཀན་
རབས་པ་ཆང་མས་ཤེས་གསལ་ལྟར་ལ། ཁོ་ཆེ་དབྱར་ས་རུ་འགེལ་སྐབས་སོག་པོའི་ཐང་
ལ་སྒྲོན་སང་འབྲུལ་དགོས་ཤིང་། ཐང་གིས་ཆོག་མཆན་བརྒྱུད་པའི་གཞི་ནས་ཁོ་ཆེའི་རུ་
བ་དབྱར་མཆོར་དུ་ཁེབ་ཐི་ལ་འབབ་པར་བཤད། ཁོ་ཆེ་སྡེ་རྒྱུ་རྫོང་ཡིན་པས་དབྱར་
ས་ནས་སོག་པོ་ཐང་གིས་ངེད་ཀྱི་སྤྱོད་ལྷ་སྡེ་ཞེས་རྒྱུ་རྒྱུ་སོགས་ཀྱི་ཁ་ནས་སྤྱོད་
བྱེད་ཟེར་བ་བདེན་པའི་གཏམ་དུ་སྤྱོད། 1958ལོའི་རྗེས་ནས་ས་མིག་དེ་དག་ལ་རྩོད་
སྤྱོད་བྱུང་མཐར་གོང་རིམ་གྱིས་སོག་རྫོང་བྲག་དམར་ཡུལ་ཚོ་ལ་དབང་བར་ཐག་གིས་
བཅད། ད་ལྟ་ས་མིག་དེ་ནི་བྲག་དམར་ཆད་མའི་ག་བོ་ཆང་སོགས་ཀྱི་དབྱར་དབྱུག་གྱི་

མཆོར་ས་ཡིན། བདག་གི་དགོ་ཆུན་རིན་པོ་ཆེ་རྗེ་འཇམ་དབྱངས་རྒྱ་མཚོ་མཆོག་གིས་
ཞང་སྟོན་ཆང་སྐྱུ་འབྱུངས་སའི་ས་མིག་ཁེབ་ཐི་རྒྱ་འདབས་ཀྱི་རྩོམ་ལི་མ་ཡིན་པར་
གསུངས་ཤིང་། ཞང་སྟོན་རུ་སྟོར་གྱི་ལོ་གྲ་བཞི་ལ་སོན་པའི་ཆུད་པོ་སྟོ་ཁོས་ཀྱང་ཞང་ལའི་
མི་རབས་སྟོན་མ་ཆོའི་ངག་རྒྱན་ལ་རྩོམ་ལི་མ་ཁེས་པའི་ས་མིག་དེར་ཁོ་ཆེ་རུ་དབྱར་ས་
ན་ཡོད་དུས་སྐྱུ་འབྱུངས་པར་བཤད་ཟེར། ཁོ་ཆེ་རུ་དབྱར་ས་ཡོད་དུས་སྐྱུ་འབྱུངས་པ་
བདེན་ཏེ། ལོ་རེའི་དོར་ལྷ་ལྷ་བའི་ལྷ་མཇུག་དུ་རུ་གྲོས། མཆོར་བཟླ། རྩ་སྟོར། བར་ཞག
ཕྱི་སྟོར་སོགས་བརྒྱད་དེ་ཁོ་ཆེ་དབྱར་ས་ལ་རུ་འགོ་དུས་ཡིན་ལ། ཁོང་ནི་དོར་ལྷ་དུག་
པའི་ཆོས་བརྒྱ་གསུམ་ལ་འབྱུངས་པས་སོ། །དུས་ཚོད་མ་ངེས་ཀྱང་ཞང་སྟོན་མཆོག་གིས་
དགོན་ལུང་དུ་མཇོད་པའི་ཁོ་ཆེའི་གཞི་བདག་དག་གི་བསང་ཡིག་ལྷ་བསང་བཀྲ་ཤིས་
དོན་གྲུབ་ཅེས་པར། ཁེབ་ཐི་སྤལ་ཏི་ཁེས་བྱ་བ། །མཚོ་མོ་ནང་གི་གསེར་ཉ་ཡོད། །ཅེས་
གསུངས་ཞིང་། སྟོ་མང་ཆང་གིས། བཀའ་གདམས་གྲུགས་བམ་གྱི་ལུང་དྲངས་ཏེ། མཚོ་
ཆེན་པོའི་ནང་གི་ཉ་མོ་འདྲ། །ཁེས་གསུངས་པ་དེར་ངོས་འཛིན་པའི་གནས་དེ་ཉིད་ཡིན་
ལ། ཁེབ་ཐི་སྤལ་ཏི་ཁེས་བྱ་ནི་སྤལ་བའི་དབྱིབས་ཀྱི་དེའུ་འབྱར་ཞིག་ལ་གོ་དགོས་པར་
སྟུམ། རྩོམ་ལི་མའི་ཉེ་འཁོར་ཏག་ཏག་ན་ད་ལྟ་དེའུ་ནག་འབྱར་ཟེར་བ་ཞིག་ཡོད་པ་འདྲི་
ནི་ས་དབྱུད་ཀྱི་ཆ་ནས་ཀྱང་ཡིན་ཤས་ཆེ་སྟེ། ཅེ་དུག་སྟོང་བདུན་དུ་གྲགས་པའི་ནང་ཆུན་
སྟོ་ཡི་སྤྱང་སྟོང་གི་མདུན་ཐང་། ཅེ་ཡི་རྒྱ་ཆེན་བཙོ་བརྒྱད་ཀྱི་ཡ་གྲུལ་ཁེབ་ཐི་རྒྱ་མོ་ཆེ་ནི་
ལྷང་གོར་སེ་མཚོ་ཆེན་པོ་ལྟ་བུར་ཡོད་པ་དེའི་མཐའ་ན་སྤང་གི་མཆོམས་ན་དེའུ་འབྱར་
དེ་ཉིད་ཡོད་པས། རྒྱང་ནས་ས་དབྱུད་ཀྱི་ལྷགས་སུ་བཟུངས་ན། མཚོ་ཆེན་དཀྱིལ་གྱི་ཉ་མོ་
བྱས་ན་ལུང་དང་རིགས་པས་འགལ་བ་རྒྱང་ཟད་ཀྱང་མེད་པར་སྟུམ། ལ་ལས་ཁེབ་ཐི་རྩ་
སྟོ་རེད་ཟེར་མཁན་ཡོད་མོད། རྩ་སྟོ་ནི་རྩོམ་ལི་མ་དང་ཁད་འབྱུངས་ཤིང་། ཁེབ་ཐི་རྩ་སྟོ་
ཟེར་བ་ལས་དེའུ་འབྱར་གྱི་མིང་གཞན་མེད་ལ། རྒྱང་ནས་བཟུངས་ན་རྒྱ་ཡི་དཀྱིལ་དུ་ཡོད་
པའི་སྤང་བའང་མི་སྟེར། རི་དེའུ་དོ་ཆད་ཅིག་ཡིན་ལ། ས་དབྱུད་ཀྱང་མི་ལེགས་པས་
གོང་གི་ལུང་དོན་དེར་འབྱོར་དཀའ་ཅུང་གདའ། གང་ལྟར་རྩོམ་ལི་མའི་ཉེ་འགམ་ཡིན་
པ་ངག་རྒྱན་ཡོངས་གྲགས་ཡིན་པས། དེའུ་འབྱར་འདྲི་ནི་འབྱུངས་སའི་ས་མིག་ཏག་ཏག་
པོ་ཡིན་པའང་རང་འགྲུགས་ཀྱི་ཐག་གིས་ཆོད། ས་མིག་འདྲི་དག་ལ་ཁོ་ཆེ་ཡུལ་མི་ལོ་ལོན་

ཚོར་ཆ་རྒྱས་ཏེ་ཅང་ཡོད་པ་ཡིན་ཏེ། ལོ་ཉིས་བརྒྱ་བེན་ཙམ་ལ་དབྱར་ཁའི་མཚོར་ས་
བྱེད་མྱོང་བའི་ཕྱིར་རོ། །ཁེབ་ཐི་ནས་ཁང་སྟོན་མཚོག་གིས་ཆབ་ཐུར་སྟེང་དུ་ཡི་གེ་བྲིས་
ཏེ་ས་འོག་དུ་སྤྱོད་བར་མཇུག་ཅིང་། ཁོ་ཆེ་སྟེ་བའི་སེར་སྒྱ་ཡོངས་དང་སོག་པོ་མདའ་བརྒྱ་
གཅིག་སོགས་ལ་དབང་བཀའ་ཚེས། བྲིད་ལུང་རྗེས་གནང་སོགས་ཚེས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་
ཐེངས་མང་བསྐོར་ཞིང་། ད་དུང་ས་མིག་དེ་དང་ཏེ་ཅང་ཉེ་བའི་སའི་ཆ་རྒྱལ་པོའི་རིར་
གྲགས་ཤིང་། ཁོ་ཆེ་གཞི་བདག་གཡུང་དུང་རྒྱལ་མཚན་མཐོན་པོའམ་ཁས་ཆགས་སྤྲུག་
རི་མའི་རྩེར་དབུ་སྤྲེལ་བའི་གཅིག་གཏེར་དུ་སྤྲུག་། སྟོལ་མའི་རྒྱུང་རྟའི་ཚོག་དང་འདོད་
གསོལ་སོགས་ཀྱང་རི་རྩེ་འདི་ནས་བརྒྱུ་མས་ཤིང་། རྗེ་སྟོང་མཚོད་ཀྱི་ཚོག་སྒྱུ་རེངས་སྤྲང་
བ་ཡང་འདི་ནས་མཇུག་པ་མཇུག་བྱུང་དུ་གསལ་བ་ལྟར་རོ། །ད་དུང་གཡུང་དུང་རྒྱལ་
མཚན་གྱི་སྐས་བེར་བ་འདི་ནས་ཁོ་ཆེ་སྟེ་མང་ལ་མ་ཁི་རིལ་སྤྱོད་ཚུགས་པ་སོགས་རྣམ་
ཐར་དུ་གསལ། ས་འདི་ལ་ཁོང་གིས་འཇམ་གླིང་མཛེས་པའི་རྒྱན་གཅིག་རྩེ་གཞུང་སྦྱིད་
པའི་སྒྲོན་ལྗོངས་སུ་དོན་མཐུན་གྱི་བཟླགས་བཅོམ་གནང་མྱོང་ལ། ད་དུང་གནས་འདི་
ནས་པ་མ་ཉེ་འབྲེལ་གཅིག་ཀྱང་མ་ལུས་པར་ཁྱིམ་རྒྱུད་སྟོང་བའི་སྒྲོ་མགུར་ཡང་མཇུག་
མྱོང་། མདོར་དྲིལ་ན་ཁེབ་ཐི་ནི་ཁོང་གི་སྒྱུ་ཆོ་རྟེན་བོར་བཀ་ཆགས་ཆེས་ཟབ་མོ་ཐེབས་
པའི་ས་མིག་ཁྱད་པར་བ་ཞིག་ཡིན། ཁོང་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་ན་ཁེབ་ཐི་ཞེས་པའི་
འབྲུངས་གནས་ས་མིག་ངོས་འཛིན་ནི་ཅི་བས་གལ་ཏེ་ཅང་ཆེ་སྟེ། ས་མིག་འདི་ནི་སྟོན་
ཆད་ཁོ་ཆེ་ཡི་དབྱར་ཁའི་མཚོར་ས་བྱེད་མྱོང་བའང་བདེན་ལ། དེང་སང་སོག་རྫོང་བྲག་
དམར་གྱི་ཚད་མ་ཚོ་བའི་དགུན་མཚོར་ཡིན་པའང་བདེན། དེའི་ཕྱིར་ཁོ་བོ་ནི་དོན་དངོས་
ལ་གཞིལ་ཏེ་གནད་དོན་འཚོལ་བ་ལས། ལར་ཕྱོགས་ཞེན་གྱི་སྤྲུག་རྩེ་ནས་ས་རྩོད་རྒྱ་རྩོད་
བྱེད་པར་སྒྲོ་བའི་སྟོང་སྟོབས་དེ་འདྲ་ཡང་བསམ་པའི་གྲོང་ན་མ་མཆིས་སོ། །འོན་ཀྱང་སྒྱི་
སྤམ་གྱི་རྒྱལ་དུ་ལུས་པའི་རྩེ་གཞུང་དང་ཁེབ་ཐི། སྤལ་ཏི། རོ་བ་ལི་མ་སོགས་གསེད་
དགོལ་གྱིས་ད་སྤྲེལ་སྤྲུས་ཀྱང་གསལ་ཁ་མ་བཏོད་པ་འདི་དག་ལ་རྒྱ་མཚན་ལུང་རིགས་
དཔེ་གསུམ་གྱིས་ངོས་འཛིན་ཡང་དག་ཅིག་བྱེད་དགོས་པ་ནི་གཟུར་དུ་མེད་པའི་འོས་
འགན་ཞིག་དང་། རྩེ་གཞུང་དུ་འབྲུངས་ཞེས་པས་ཁོང་གི་འབྲུངས་གཞིས་ཀྱི་གནད་དོན་
ཐག་ཚད་མེད། ད་ལྟའི་ཆར་ལོ་རྒྱུས་སྤྱི་ཙམ་ལས་མ་ཐོས་པ་ཚོས་འབྲུངས་ལུལ་ནི་རྩེ་

གཞུང་ཕྱི་ཁོག་གཤམ་ཡང་ན་སོག་ཇོང་རེད་སྟམ་པའི་འབྲུལ་གཞིའང་སྐྱེས་བཞིན་འདུག
ཁོ་ཆེ་ནི་སོག་པོ་རེད་ཟེར་མཁན་ཡང་མཆིས་མོད། དེ་ནི་ལན་གདབ་རིན་མེད་པ་ཞིག་སྟེ།
ཁོ་ཆེ་སོག་པོ་ཡིན་མིན་རྣམ་ཐར་འདྲིའི་མགོ་མཇུག་བར་གསུམ་ལ་བལྟས་ན་ཏཱ་གོ་ཡོང་།
ཁོ་ཆེ་སོག་པོ་ཡིན་ན་རང་ཡུལ་དང་སོག་པོ་ཞེས་དབྱེ་འབྱེད་དགོས་དོན་ཡེ་ནས་མེད།
བདག་གིས་བསམ་ན་ནི་འབྲུངས་གཞིས་དང་འབྲུངས་ཡུལ་ཞེས་པ་ནི་ཞེས་མ་སྦྱར་ན་
སྐྱེས་ས་སྐྱེས་ཡུལ་ཏེ། མི་སྤྱི་ཞིག་ཡིན་རུང་པ་མ་སྦྱར་མཆེད་ཀྱི་ཁྱིམ་གཞིས་དེ་ལ་བྱེད་པ་
ལས་སྐྱེས་སའི་ས་མིག་ཁོ་ན་ཙམ་ལ་བྱེད་མི་རུང་སྟམ་སྟེ། ཁོང་ལ་ཞང་ལའི་ཐབས་
མཁས་ལས་ཕྱི་གཞུང་ཐབས་མཁས་སམ་ཁེབ་ཐི་ཐབས་མཁས། སོག་པོ་ཐབས་མཁས་
ཞེས་འབོད་སྟོལ་མེད་པ་འདྲིས་ཀྱང་ཤེས་རུས། སྦྱིར་ན་ཞང་སྟོན་མཆོག་གི་ཁྱིམ་རྒྱུད་འདྲི་
ཏཱ་ཅང་གི་འབྱོར་ལུག་ལྷན་པའི་ཁྱིམ་ཆེན་ཞིག་ཏུ་མངོན་ཏེ། སྟོན་ཆད་སྤྱི་བྱང་གི་དགོན་
ས་བཀྲ་ཤིས་འབྱེད་ཟེར་བའི་ས་མིག་དེ་ཉིད་ཀྱན་མཁུན་གོང་མར་ལུལ་མཁན་གྱི་གས་
སྤྱ་གཏོགས་ཤིང་། འཇམ་དབྱངས་བཞད་པ་སྦྱར་བས་བཞིའི་རིང་ལ་ཞང་ལའི་དཀའ་
བརྒྱུད་དགོ་བཤེས་བར་མ་ཆད་དུ་བྱོན་པ་དགོན་པ་ལ་བཟང་བའི་རྟོན་འབྲེལ་ཡོད་པ་ཇི་
དབལ་མང་པ་རྩི་ཏས་གསུངས་པ་དང་། ད་དུང་དུག་པོའི་མཐུ་བྱད་རུས་པ་ལ་འགྲམ་ལྷ་
བྲལ་བའི་ཞང་ལའི་སྤྲུགས་པ་དམར་དྲིས་དང་གཙོད་ཀྱན་སོགས་བྱང་སྤྱོད་མོད། བར་
ལམ་དར་རྒྱུད་ཀྱི་དབང་གིས་ཞང་སྟོན་གྱི་སྦྱ་ཆེའི་དབྱེལ་ཙམ་ནས་ཁྱིམ་གཞིས་མི་རྒྱ་
གཉིས་ཀ་སྟོངས་བར་གསལ་ཏེ། སྦྱོ་མགུར་དེ་ཉིད་ལས། རྒྱ་ཁོར་གྱི་འཕེལ་ཁ་བཟང་
པས། །དེང་སང་ནི་སྦྱ་སྟོང་ལུས་འདུག །ལྷ་སྤང་གི་མཆོད་བཀྲར་ལྷ་ཞོག །མཆོད་ཆ་ཡང་
སྦྱ་གཅིག་མི་འདུག །གནག་ལུགས་ཀྱིས་གང་བས་མཆོར་མལ། །ད་དུས་ན་འཇག་རྩས་
གང་སོང་། །དགོན་ཆེན་གྱི་གནས་གཞི་བཟུང་ནས། །ད་ལྷའི་བར་རང་གིས་བཟུང་
བའི། །ཁང་གཞིས་ཡང་རྒྱ་ཆེན་འགྲམ་གྱི། །རང་འཐག་གི་ཁང་སྟོང་བཞིན་འདུག །ཅེས་
དང་། ཨ་མ་ཡི་ལུས་ཀྱིས་འབྲེལ་བའི། །ཉེ་དུ་ཡང་གཅིག་ཀྱང་མ་མཆིས། །ཨ་མས་ཀྱི་
སྟོལ་བཟང་ཟེན་པའི། །མི་རྒྱུད་ཀྱི་རྩ་བ་ལྷུངས་སོང་། །ཞེས་སོགས་ནི་དགུང་ལོང་
གཅིག་པ། 1875ལོའི་དོར་ལྷ་བཞི་བའི་ཆེས་མགོར་འབྲུངས་གཞིས་ཁོ་ཆེ་རུ་ཕེབས་
ནས་ཇི་རང་ཉིད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་སྦྱོ་བའི་ཡིད་ཀྱིས་གླུར་བསྐྱེབས་པའི་ཁོང་རང་ཉིད་ཀྱི་དོ་

རྒྱུ་ཆེན་མོ་ཡིན། ད་ལྟ་ཆར་དགུང་ལོ་གྲ་བརྒྱད་བཞེས་པའི་ཕྱག་མཁན་རིན་པོ་ཆེ་སྐུ་ཕྱེང་
བཞི་བ་སྐལ་བཟང་བསྟན་པ་རྒྱ་མཚོ་དང་། ཡོངས་ཀྱི་དགེ་བའི་བཞེས་གཉེན་ཆེན་པོ་
མཆོད་ཀྱི་མཚན་ཅན་སོགས་ཀྱིས་ཀྱང་ཞང་སྟོན་འབྲུངས་གཞིས་ཁྱིམ་ཚང་གི་མི་རྒྱུད་
ཆད་པར་བཞེད་མོད། ད་ལྟ་ཆར་ཁོ་ཆེ་འདྲིའི་ཨ་གསར་འཕར་ཏེ་ཞང་སྟོན་མཚན་གི་
གཉེན་ཆེན་དང་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཡིན་པར་སྤྲ་བ་ཇེ་མང་ནས་ཇེ་མང་དང་། ད་དུང་དགོད་བྲོ་བོ་
ཞིག་ལ་ད་ལྟ་ཞང་སྟོན་མཚན་གི་རིགས་རྒྱུད་ཡང་ཡོད་ཟེར་མཁན་ཡོད་དེ། འོ་ན། ཞང་
སྟོན་ཆོས་ཅན། རྟེན་རབ་བྱུང་མ་ཡིན་པར་ཐལ། བྱོད་ཀྱི་རིགས་རྒྱུད་ཡོད་པར་ཁས་ལེན་
རིགས་པའི་ཕྱིར། རྟགས་ཁས། མ་བྱལ་ན་བྱལ་ན་བྱལ་པ་ཡོད་པར་ཐལ། རབ་བྱུང་ལ་
རིགས་རྒྱུད་ཡོད་མེད་ཡི་གེ་མ་བསྐྱབས་པ་དག་གིས་ཀྱང་ཞེས་པའི་ཕྱིར། ད་ལྟ་ཆར་ལྟ་
ནི་ཞང་སྟོན་གྱི་རིགས་རྒྱུད་ཡིན་ཟེར་བ་ལ། ཞང་སྟོན་ཆོས་ཅན། བྱོད་ཞང་སྟོན་ལ་བརྟེན་
ནས་བྱུང་བ་གང་ཞིག་དེ་མེད་ན་བྱོད་མེད་དགོས་པར་ཐལ། བྱོད་ཀྱི་སྟོ་ཅེ་འཐད་པའི་
ཕྱིར། འདྲོད་ན། ཞང་སྟོན་ཆོས་ཅན། ཞང་སྟོན་བྱོད་ཀྱི་འབྲས་བུ་ཡིན་པར་ཐལ། དེ་བྱོད་
དང་རྟེན་བྱུང་འབྲེལ་ཡིན་པའི་ཕྱིར། རྟགས་ཁས། འདྲོད་ན། དེ་གཉིས་རྒྱ་འབྲས་ཡིན་
པར་ཐལ། དེའི་ཕྱིར། འདྲོད་ན། ཞང་སྟོན་གྱི་རང་དུས་སུ་ཞང་སྟོན་མེད་པར་ཐལ། རྒྱ་
འབྲས་སྤྲུལ་ཕྱི་རིམ་ཅར་དུ་གྲུབ་དགོས་པའི་ཕྱིར། མ་གྲུབ་ན། དེར་ཐལ། ཀྱན་མཁུན་སྤྲ་
མས། ལྱང་རིགས་སྤེལ་ལུགས་རྒྱ་འབྲས་དུས་མི་མཉམ། །ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར། འདྲོད་
མི་རུས་ཏེ། ཞང་སྟོན་གྱི་དུས་སུ་ཞང་སྟོན་ཡོད་པའི་ཕྱིར། དེར་ཐལ། ཞང་སྟོན་ཡོད་པའི་
ཕྱིར། དེར་ཐལ། ཞང་སྟོན་གྱི་རིགས་རྒྱུད་ཡོད་པའི་སྟོ་ཅེ་འཐད་པའི་ཕྱིར། རྟགས་ཁས།
བྱལ་པ་སྟོ་ཅེ་ལ་སོང་། འཁོར་གསུམ། ཡང་ཞང་སྟོན་ཆོས་ཅན། བྱོད་ཞང་སྟོན་གྱི་རིགས་
རྒྱུད་མ་ཡིན་པར་ཐལ། ཞང་སྟོན་བྱོད་ཀྱི་རིགས་རྒྱུད་ཡིན་པའི་ཕྱིར། རྟགས་བྱལ་ཁས།
ཞེས་པ་རིགས་པའི་རོལ་ཅེད་ཅམ་སྟོའོ། །ཞང་སྟོན་རིགས་རྒྱུད་དང་ཞང་སྟོན་གྱི་རིགས་
རྒྱུད་དོན་གཅིག་མིང་གི་རྣམ་གྲངས་མ་ཡིན་པའི་རྒྱལ་ཞེས་པར་གྱིས་ཞིག་ད་དུང་ཁས་
ཆག་ཇུ་མར་དང་ཁས་ཆག་སྐྱུ་རི་མའི་བྱད་པར་ཅམ་ཡང་མི་ཞེས་པར་ཞང་སྟོན་
མཚན་གི་ལྱང་བསྟན་དཔྱོད་མཁན་དུ་རྫོམ་པ་སོགས་ལུར་དང་ཅལ་གྱི་དཀྱིལ་དུ་ལྷུང་བ་
འདྲི་དག་ལ་ལེགས་སོ་ཕྱགས་བདེན་གྱི་ཆོ་ལོ་ཞིག་སྟེར་བར་མ་འདྲོད་དོ། །འོན་ཀྱང་ཞང་

ལྷའི་རིགས་རྒྱུད་ནི་གནའ་ནས་ད་བར་ཁོ་ཆེ་སྟེ་བ་འདིར་རྒྱལ་རྒྱུ་བྱེད་ཆུང་ལྟ་བུ་ཡོད་པ་
བདེན་ཞིང་། འབྲུངས་གཞིས་དངོས་ནི་ཁོ་ཆེ་ལྷ་སྟེ་ནང་ཚན་ཞང་ལྷ་རུ་སྒྲོར་ཡིན་པ་
དང་། རྒྱུ་འབྲུངས་སའི་ས་མིག་ཁེབ་ཐི་སྤྲེལ་དྲི་ཡིན་པ་རྣམ་ཐར་གཙུག་ཅོར་དུ་གསལ་བ་
ལྟར་ལ། ད་ལྷའི་བར་ཞང་སྟོན་མཆོག་གི་སྒྲེས་རི་སྒྲེས་ལྷ་གང་ཡིན་སྒྲོར་གསལ་ཁ་བཏོད་
མེད་པས། དེ་གསལ་བོར་ཤེས་ན་ཞང་སྟོན་མཆོག་གི་འབྲུངས་ཡུལ་དངོས་དེ་ཡང་
ཆོགས་མེད་བདེ་སྤྲུག་ངང་ཐག་ཆོད་པར་འགྱུར།

གསུམ་པ། ཞང་སྟོན་མཆོག་གི་སྒྲེས་ལྷ་གཞི་བདག་གི་སྒྲུ་རི་གང་ཡིན་ངོས་འཛིན་པ།

ཀུན་སུའུ་ཞིང་ཆེན་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གིས་བསྒྲིགས་པའི་ཞང་སྟོན་མཆོག་
གི་གསུང་འབུམ་ལ་ཚབས་ཆེདི་ཅོར་འབྲུལ་མང་ཞིང་། ད་དུང་བསང་ཡིག་དང་གསལ་
སྟོན་གདན་རབས་ཆབ་ཤོག་སོགས་མང་བོ་ཞིག་འཁོད་བྱུང་མེད་ལ། སྤྱིར་ན་གསུང་བོར་
བུ་སྒྲོར་ཞིག་ནི་གསུང་འབུམ་དུའང་འཁོད་མེད་རུང་པར་དུ་འཁོད་ཡོད་པར་སྤྲང་། དེ་
ལས་ཀྱང་ཉིད་ཀྱིས་ཤེ་ཅིན་དང་དགོན་ལུང་སོགས་ནས་བརྒྱུ་མས་དྲེ་ཁོ་ཆེ་ཡི་སེར་རྒྱ་
སྤྲུགས་དབོན་གཏོ་ཆོག་པ་ཡིག་ངོ་ཆོད་པ་དག་ལ་བསྐྱར་བའི་ལན་ཆགས་གཏོར་མའི་ཆོ་
ག་དང་བསང་ཡིག་ཁག་གཡང་འབོད་རྒྱུར་རྟའི་མཆོད་བསྟོད་ཁག་ཅིག་ནི་ད་དུང་ཡང་
ཉིད་རྒྱལ་བྱེད་པེ་བུམ་དུ་འོ་བརྒྱལ་བྱུངས་བཞིན་བཞུགས་སུ་གསལ་ཡོད། ཁོང་གི་སྒྲེས་
ལྷ་གང་ཡིན་ནི་ཁོང་གིས་མཆོད་བཀྱར་བསང་གསལ་བྱེད་ས་གཙོ་བོ་གང་ཡིན་དེས་ཀྱང་
ཤེས་ལ། ལྷག་པར་བསང་ཡིག་དག་ལས་ངེས་ཤེས་གསལ་བོར་འདྲོང་བྱུང་། གནའ་ནས་
ད་ལྷའི་བར་དུ་ཁོ་ཆེ་རྒྱ་སེར་དགོན་གྲོང་གིས་ཁོང་གི་སྒྲེས་རིའམ་སྒྲེས་ལྷ་ནི་ཁས་ཆག་རྩ་
དམར་རམ་ཆོས་འབྱུང་དེབ་ཐེར་ཁག་དུ་གཉན་རི་རྩ་དམར་དུ་གྲགས་པ་འདི་ཉིད་ཁོ་ན་
ཡིན་པར་འདོད་དེ། རྒྱ་མཚན་ནི་བསང་ཁོག་གི་བཀྱ་ཤིས་གཡུ་ལུང་ཐང་ནས་རྩ་དམར་
ཀྱི་བསང་ཡིག་བརྒྱུ་མས་པའི་དབུར། རྩ་བ་རབ་བརྟན་ཁོར་ཡུག་བརྩིད་ཆགས་སྤང་། །
ཅེ་མོ་མཐོ་བ་ཉི་ལྷའི་རྩ་ཆ་ཅན། །ཞེས་པར་དུས་མཉམ་ཀྱི་ཁོ་ཆེ་རྒྱ་སྟོན་ཟེར་བ་ཞིག་
གིས་ཞང་ལའི་ཐབས་མཁས་ཀྱིས་ཅེ་མོ་མཐོ་བ་ཞེས་པའི་ཆོག་དེ་མི་ཆོག་རྒྱ་མེད་ཀྱང་།

ཅ་བ་རབ་བརྟན་ཞེས་མ་བཟོད་ནའང་ཁས་ཆག་གི་རྩ་རྒྱུད་འཛིགས་པོ་བོ་ལོག་འགྲོ་གི་
དཔེ་མེད་ཅེས་བསང་ཡིག་དེར་བུར་བ་ཡང་བྱས་སྟེ། གཞན་དུ་ཁོང་སྐྱེ་མ་འབྱུངས་
གོང་ལ་རྩ་དམར་མཐུན་རི་བྱས་ཏེ་སྐྱེ་འབྱུངས་སྒྲགས་པས་བྱང་ཕྱོགས་སུ་ཁོང་ལ་ཐུབ་
བཀུན་ལྷང་སྐྱེ་ལྷ་བུའི་སྤྲེལ་ཆེན་གྱི་སྒྲོབ་མ་མང་དུ་བྱུང་བ་ཡང་དེའི་ཆེན་འབྲེལ་དུ་
གསུངས་སྟེང་། ཁོང་སྐྱེ་དངོས་པེབས་ཀྱིས་ལབ་ཅེ་ཡང་བསྟན་ཅིང་བསང་གསོལ་མཛད་
པའི་རྒྱ་མཚན་འདི་དག་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྲེལ་ལྷར་འབྱུལ་བ་བྱུང་། ཁ་ཅིག་གིས། ཁས་
ཆག་སྐྱེ་རི་མའམ་དུས་ཕྱིས་ཀྱང་མཁུན་སྟེན་ལ་བཟང་ཐུབ་བསྟན་དབང་ཕུག་གིས་ཁོ་ཆེ་
སྤེལ་མང་ལ་བསྟན་པའི་ལབ་ཅེ་གཡུང་དུང་རྒྱལ་མཚན་མཐོན་པོ་ནི་ཁེབ་ཐིང་རྩ་སྤྲེལ་མཐུན་
ཐང་བྱས་ལ། རྩ་ཉིད་ཀྱིས་རི་རྩེར་དབུ་སྤྲེལ་བྱབས་གཅིག་གཏེར་དུ་སྤྲེལ་པ་བཀའ་རྩམ་
ཁག་ཅིག་དེ་ཉིད་དུ་མཛད་པས་ཁོང་གི་སྤྲེལ་རིར་སྤྲེལ་བ་སོགས་བྱུང་མོད། དེ་གཉིས་གང་
ཡང་མ་ཡིན་ལ། ཁོང་གིས་སྤྲེལ་ལྷ་ནི་ཀྱང་མཁུན་འཛིགས་མེད་དབང་བོས་བསྟན་པའི་
ཨ་མུས་ཁོ་ཆེ་སྤྲེལ་གསུམ་དེ་ཉིད་ཞང་སྟོན་ཐུབ་བཀུན་ཡོངས་འཛིན་ལ་པེ་ཅིན་དུ་
བཞུགས་དུས་ཁོང་གི་དག་པའི་གཟིགས་སྤང་ལ་ཡུལ་སྟོང་བོ་དོར་གཉན་པོ་ཨ་མུས་ཁོ་
ཆེ་སྤྲེལ་གསུམ་ཕྱིང་ལྷ་གྲོན་པའི་འབྲོག་པའི་རྩལ་དུ་བྱོན་པར་ཨ་མུས་ང་བསུ་བར་
སྤྲེལས་སོང་ཞེས་འཕྲལ་དུ་བཀའ་རྩམ་གནང་བར་གྲགས་པའི་བསང་ཡིག་མཛད་བྱང་
གི་གསུང་ངག་རྩི་རྩི་ཆོག་ལ་མ་བཅོས་བསྟན་མེད་པ་སོར་བཞག་འདིར་དུངས་ན། ལྷ་
གཉན་དྲེགས་པའི་དབང་ཕུག་ཁོ་ཆེ་མཆེད་གསུམ་གྱི་བསྟུང་བཤགས་གྱི་ཆེ་ག་དངོས་
གྲུབ་གྲུ་ཆར་གཡོ་བའི་སྤྲིན་ཕུང་ཞེས་བྱ་བ་འདི་ནི། ལྷ་གཉན་ཆེན་པོ་གང་གིས་རྩལ་
བཞིན་དུ་སྟོང་བའི་སྤེལ་འབངས་ཁོད་ཀྱི་ཞང་ལྷའི་རིགས་སུ་སྤྲེལ་ཤིང་བསྟན་པའི་འབྱུང་
གནས་དཔལ་ལྷན་བཀའ་ཤིས་འབྲིལ་གྱི་གྲུ་རིགས་སུ་ཞུགས་པའི་སྟེན་པ་ཐོབ་པའི་བཙུན་
གཟུགས་བསྟན་པ་རྒྱ་མཚོར་འབོད་པས་ཀྱང་བྱུང་འཕེལ་རྒྱས་རྒྱལ་པོའི་ཕོ་བྲང་བློ་རིན་
དུ་གྲགས་པ། ལྷགས་འཛིན་གྲོང་ཁྱེར་གཉིས་པ་ནས་སྤྲེལ་ཆེས་བཟང་བོར་སྐྱར། ཞེས་དང་།
བསང་ཡིག་གི་དཀྱིལ་སུ་བཀོད་པའི་ཀ་རྩམ་དུ། ཀ་མ་ལ་ལྷར་དྲི་བལ་མཛེས་པའི་སྐྱེ། །
ཁ་བའི་རི་ལྷར་ལྷག་བསམ་དཀར་བའི་ཐུགས། །ག་ཞའི་དབྱངས་སྟོན་སྤྲོག་པའི་གསུང་
མངའ་བ། །ང་ཅག་སྤྲེལ་ལྷ་ལྷ་གཉན་ཆེན་པོར་བསྟོད། །ཅ་ཅའི་སྟོན་བལ་ཆོག་རྩལ་

བཞིན་གྱིས། །ཆ་ཤས་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་མཆོད་གདོར་བཤམས། །ཇ་ཆང་ཕུད་ཀྱིས་
བརྒྱན་ཅིང་གསོལ་བཏབ་ན། །ཉ་རྒྱས་ལྷ་ལྟར་འཇུག་ཞལ་མངོན་ལ་བསྟོད། །ཏ་ཐུག་ཏ་
བཞད་པའི་རྩི་རྩེ་ཡིས། །ཐ་ཆོག་རྩི་རྩེ་རི་མོ་གཙུག་བཀོད་བཞིན། །ད་ལྷ་རྣལ་འབྱོར་
བདག་སོགས་སྟེ་དང་བཅས། །ན་མ་རེར་ཡང་གཡེལ་མེད་བསྐྱང་ལ་བསྟོད། །པ་ཐུའི་རི་
མོས་མཛེས་པའི་རུ་མཆོན་དང་། །ཕ་རེལ་འཛེམས་པའི་མཆོན་ཆ་སྣ་ཆོགས་ཀྱིས། །བ་མོ་
ཉི་ཤར་ཇི་བཞིན་གཏུག་པའི་དགྲ། །མ་ལུས་ལྷག་མེད་ཐལ་བར་བརྒྱག་ལ་འདུད། །ཙ་རི་
ཇི་བཞིན་བྱང་འཕགས་སྤྲོད་ཆོངས་འདིར། །ཛ་ཟེར་ཅན་གྱིས་པ་སྟོའི་ཆལ་སྟོང་བཞིན། །
ང་ཡའི་བཟུན་སྟོང་དྲེགས་ལྷན་ལྷ་གླུའི་དབུས། །ཁ་སངས་ལྷ་བུར་བྱང་དུ་འཕགས་ལ་
བསྟོད། །ཁྱ་བཟང་ཞོར་བུའི་དྲོག་དང་དར་འཕུས་སྤྲུལ། །ཟ་འོག་བེར་དང་འོད་འབར་
གསེར་ཁབ་གསོལ། །འ་ཁུར་རྒྱང་གིས་བསྟོད་པའི་དར་མདུང་འཕྱར། །ཡ་མཆོན་བྱང་
འཕགས་ཞོར་བུ་འཛིན་ལ་བསྟོད། །ར་མ་སྐྱང་ཀེར་འཕྲད་བཞིན་གཏུག་པའི་དགྲ། །ལ་
ལུང་གང་ན་གནས་ཀྱང་སྐད་ཅིག་ལ། །ཤ་ཁག་སྟོག་དབུགས་རུལ་དུ་བརྒྱག་བྱེད་པའི། །
ས་སྟེང་གང་བའི་འཁོར་ཆོགས་རྣམས་ལ་བསྟོད། །ཏ་ལའི་དུག་ལྟར་རྩལ་པའི་ལྷ་འདྲེ་
དང་། །ཨ་མྱི་ཏར་མཚུངས་དཀར་ཕྱོགས་སྟོང་བ་ཀྱན། །ཨ་ཏོ་སེམས་ཉིད་གཅིག་བུའི་
ཆོ་འཕུལ་སྟེ། །ཨ་དོན་སྟེ་མེད་གྲོང་དུ་མཉམ་པར་བསྟོད། །ཀྱེ་མཐུ་སྟོབས་དབང་ཕུག་ལྷ་
གཉན་མཆོད་གསུམ་པོ། །འཁོར་བཅས་མ་གཡེལ་མ་གཡེལ་བདག་ལ་དགོངས། །
འཇམ་དཔལ་དབྱངས་དངོས་བཞད་པའི་རྩི་རྩེ་ཡིས། །སྟེ་འདི་སྟོང་བའི་དགྲ་ལྷ་མངའ་
གསོལ་ཏེ། །དམ་ཆོག་མནའ་རྩུ་གཅིག་དུ་བསྐྱེས་ནས་ཀྱང་། །བཀའ་རྟགས་རྩི་རྩེའི་རི་མོ་
གཙུག་དུ་བཀོད། །ཐོག་མར་སྟེ་འདི་ཆགས་པ་ནས་བཟུང་སྟེ། །ཁྱོད་ནི་པ་མེས་རྒྱུད་ལ་
འགོ་བའི་ལྷ། །བདག་ཅག་རྣམས་ཀྱང་ཁྱོད་ལ་གསོལ་མཆོད་ན། །འདྲིས་པའི་ཁེལ་
གཞུང་བསྟེན་པའི་དམ་ཆོག་དགོངས། །སྟོ་བཟང་རྒྱལ་བཟུན་སྟེ་དང་བྱང་པར་དུ། །བཀྲ་
ཤིས་གཡས་སུ་འབྱེལ་བའི་སྟེ་ཆེན་པོ། །སྲིད་མཐའི་བར་དུ་བཤད་སྐབ་བྱང་གིས་སྟོས། །
དར་རྒྱས་མཉམ་པ་མེད་པའི་སྟོང་གོགས་མཛོད། །ཅེས་དང་། །བདག་ཅག་དཔོན་སྟོབ་
ཡོན་མཆོད་འཁོར་བཅས་ཀྱི། །མི་ཡི་ན་ཆ་ཕུགས་ཀྱི་གོད་ཁ་དང་། །བྱང་པར་གག་སྟོག་
སྟོ་གོར་རྩི་ཤིག་སོགས། །རྒྱང་བཞི་ཕུགས་ཀྱི་ནད་སྣ་མ་ལུས་པ། །དགྲ་ཇག་རྒྱན་མ་ཁ་

སྒྲུབ་སྒྲིབ་བཞུགས་དང་། །དམག་འབྲུག་ནད་ཡམས་སྤྱི་ལོ་འབངས་གྱེན་ལོག་། སང་མེར་
ཐན་པ་གངས་སྟོར་བྱུང་ཆག་སོགས། །མི་མཐུན་རྒྱུན་ཀྱན་.....ཞིང་བསྐྱོག་པར་མཛོད།
།རིང་པོའི་ཆོ་དང་རྒྱབས་ཆེན་བསོད་ནམས་དང་། །དཔལ་འབྱོར་སྟན་གྲགས་རིགས་
ཟུང་རྒྱུང་རྟ་དར། །ཁྱད་པར་རྒྱུང་བཞིའི་ཆོགས་ཀྱན་འཕེལ་རྒྱས་ཏེ། །རི་ལུང་ཕུགས་
ལྷས་ཐམས་ཅད་ཁྱབ་པར་མཛོད། །ཆོས་རྟེན་དཔལ་རྩལ་མཐོན་པོའི་ལུང་ལས་ཀྱིས། །
སྤེལ་དེ་བྱ་དུ་འཁོལ་འདོད་དེགས་ལྡན་ཀྱན། །ལྷ་དུ་སྟོང་བསྐྱལ་དུན་པ་གཡོ་མཛོད་
ལ། །ཡབ་ཇེ་སྤྱི་མའི་བཀའ་ཡི་འབངས་སུ་བསྐྱུས། །ཕྱོགས་འདིར་མཐུ་བྱད་ངན་སྒྲགས་
གཏད་ཁྲམ་འཇུགས། །དམག་ཇག་རྒྱན་མ་འཕྲོག་བཅོམ་བྱེད་པ་སོགས། །མཐུ་དང་
སྟོབས་ཀྱིས་བརྒྱག་འདོད་གདུག་ཅན་ཀྱན། །ཡལ་བར་མ་གཏོང་དག་པོའི་ཆད་པ་
ཕོབ། །ཁང་བ་འབྲུབ་དང་ཞིང་མོས་ནགས་ཆལ་འབྲེག་ །ལྷ་ལྷོའི་ལུགས་ངན་དམར་
བསང་བྱེད་པ་སོགས། །ཡུལ་གྱི་དག་མཆོན་ཉམས་བྱེད་གང་མཆིས་ཀྱང་། །ཁྱོད་ཀྱི་ཆོ་
འཕུལ་དུག་པོས་ཆར་ཆོད་ཅིག་ །སྤྱོད་པོ་རྣམས་ཀྱང་སེམས་མཐུན་ཆོས་ལ་དད། །ཡ་
རབས་སྟོལ་བཟང་འཕྲོ་སྟོང་མི་དག་སྟོང་། །དག་འདུན་སྤེལ་མཆོད་ཡབ་ཇེའི་བཀའ་
བཞིན་སྐྱབ། །ཇོགས་ལྡན་དུས་སྟོན་དར་བའི་སྟོང་གོགས་མཛོད། །ཅེས་སོགས་གསུངས་
པ་འདི་ནི་ཆོག་གི་བདག་པོས་ཆོགས་སུ་བཅད་པ་ཡིན་པས་ཁོང་གི་སྤྱིས་ལྷ་ནི་ཨ་མེས་
ཁོ་ཆོ་སྤྱན་གསུམ་ཡིན་པ་ཤིན་ཏུ་གསལ་བར་བསྟན་ཅིང་། །ཁོ་ཆོ་ལྷ་སྤེལ་པ་ལྷ་མིང་སྤེ་
ལ་ཇི་ལྟར་ཐོགས་དོན། །ཡུལ་སྟོང་གཞི་བདག་ཨ་མེས་ཁོ་ཆོ་དང་ཁོ་ཆོ་སྤེ་བའི་བར་གྱི་
འབྲེལ་བ། །སྤྱི་ལུས་རྒྱ་ཡུལ་ན་ཡོད་ཀྱང་ཐུགས་སེམས་པ་ས་པ་ཡུལ་ཁོ་ཆོ་ལ་འབྲེང་ནས་
ཡོད་པར་གསལ་ལ། །ལྷག་པར་ཁོ་ཆོ་ས་ཆའི་འབྲོག་པའི་འཆོ་ཐབས་གཙོ་བོ་ཕུགས་
རིགས་ཡིན་པས་གོད་ཁ་ནད་ཡམས་མི་འབྱུང་ཆེད་གཞི་བདག་ལ་བཅོལ་དམ་གཟབ་
ནན་གནང་དོན་ནི། 1848ལོ་དགུང་ལོ་ཉེར་བཞི་བར་རང་ཡུལ་ཁོ་ཆོ་རྒྱ་ཕུགས་ནད་
ཆབས་ཆེན་བྱུང་བར་ཉིད་ཀྱིས་གོའི་སྤྱིན་སྤྱོད་སྟོང་ཕྱག་སྤྱགས་པ་སོགས་རིམ་གྱོ་ཕོན་
ཆེན་བསྐྱབས་ཀྱང་བསྐྱོག་དཀའ་ལྷ་བྱ་བྱུང་བས་ཡིན་ཡང་སྟོན། ད་དུང་ཉེར་འཆོ་རྒྱུན་
ངན་ལས་བསྐྱོག་ཆེད་ལན་ཆགས་གཏོར་མའི་ཆོག་ཡང་བརྩམས་ཏེ་བསྐྱར་གནང་ཚུལ་
རྣམ་ཐར་དུ་གསལ་ལ་མཇུག་བྱུང་དུའང་། །འདི་ནི་ཞང་བཙུན་བསྟན་པ་རྒྱ་མཆོས་རང་

ཡུལ་ཁོ་ཆེ་ས་ཆའི་འབྲོག་པ་རྣམས་ལ་བསྐྱར་བའོ། །ཞེས་འཁོད་ཡོད་པ་དང་། ད་དུང་
ཁོ་ཆེ་བཙན་པོའི་ལུང་རྒྱུ་ཞེས་པའི་མདོར་དེའུ་འབུམ་སྒྲུགས་པ་དང་། རང་ཡུལ་ཁོ་ཆེ་
འདི་རུ་ཕྱི་རོལ་བའི་ཕུགས་ཀྱི་མཆོད་སྦྱིན་ལྟ་བུའི་དམར་བསང་གི་རིགས་གཏན་འགོག་
གནང་ཚུལ་གོང་གསལ་གྲུ་གྲོའི་ལུགས་ངན་དམར་བསང་ཞེས་ཐེར་འདོན་གནང་བའི་
བཀའ་དྲིན་ལས་ཁོ་ཆེ་ནས་དམར་བསང་དང་གིང་ནགས་གཙོད་འབྲེག་མི་བྱེད་ཅིང་།
ཡ་རབས་ལུགས་བཟང་ལ་གཞིལ་དེ་པ་བྱས་དམ་པའི་ལ་རྒྱ་འཛིན་དགོས་པ་དང་། རི་
རྒྱ་གྲང་རྒྱ་བསྐྱམས་པ་སོགས་ཀྱིས་ཁོར་ཡུག་སྤང་སྦྱོབ་ཀྱང་གནང་ཚུལ་དེ་དག་ཁོ་ཆེ་ས་
ཆའི་སྡེ་མང་ལ་མཆོད་ན། ཁོང་གིས་སྐྱ་ཆེ་གང་བོར་ལུགས་གཉིས་གང་ཅིའི་ཐད་ནས་པ་
མས་བྱ་ཆ་བསྐྱངས་པ་ལྟ་བུའི་དྲིན་དེ་དྲན་དགོས་པ་ལས། བྱིམ་རྒྱུད་དང་གཉེན་ཆེན་དུ་
སྤྲོ་བ་རྣམས་ནི་རྣམ་ཤེས་རྣལ་དུ་མི་གནས་པ་འགའ་རེའི་གཞི་མེད་ཀྱི་བབ་ཅོལ་གཏམ་
ཁ་སྤྲོས་པ་དག་གི་ཁ་རྩེས་འབྲང་བ་ཅམ་དུ་བྱེད་དོ། །

བཞི་པ། མཇུག་སྤྱད་པའི་གཏམ།

དེ་རིང་སང་ཉིན་གྱི་འཇམ་གླིང་ནི་སློག་ཆགས་ཆེས་རྒྱུང་བ་འབྲུ་སྤྱིན་དང་ཉེ་རིགས་ཀྱི་
ལོ་རྒྱུས་འབྲི་བའི་དུས་ཆོད་འདིར་སྒང་བ་བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་གི་འཆད་ཉན་
བཤད་སྒྲུབ་ལ་མཇོད་རྗེས་གཟུགས་སུ་གྱུབ་ན། རི་རབ་ལས་དཔངས་མཐོ་ཞིང་རྒྱ་མཚོ་
ལས་གཏིང་བབ་པ་མཁས་བཙུན་བཟང་བོའི་ཡོན་ཏན་མངོན་སུམ་མཐུན་སྒྲུང་དུ་གྱུབ་
པའི་སྦྱེས་ཆེན་ཁོང་ལྟ་བུ་དག་གི་ཅི་དང་གང་མཇོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ནི་ཞིབ་མོ་སྤྲུལ་འཐག་
གིས་ཚུལ་དུ་རྩད་གཅོད་ཞིབ་འཇུག་གི་འོས་འགབ་རང་ཅག་སུ་ལའང་ཡོད་པའི་ངོས་
ཟེན་བབ་མོ་ཐོབ་སྟེ། མ་རྟོགས་ལོག་རྟོག་ཐེ་ཆོམ་གྱིས་སྒྲུང་རྒྱུང་རང་དགར་སྤྲོ་བ་སོགས་
ཤས་མ་བཟོད་པར། བསམ་པས་རི་ཐོག་ཀྱང་། འོག་རྩ་བང་བད། ཅས་པའི་དཔེ་
བཞིན་ལོ་བྱེད་ལྟག་གི་དུས་ཆོད་ལ་རྩད་ཞིབ་ཀྱི་ལས་ལ་གཞིལ། གཅིག་ན་རང་ཉིད་རྒྱུང་
དུས་ནས་ཁོ་ཆེ་ས་ཆའི་རྒྱུ་རྒྱུ་ཆོས་ངག་ལ་བྱུང་ཞིང་མ་ཁྱེ་བསྒྲོ་བའི་ཆོད་དུ་ཞང་ལའི་
ཐབས་མཁས་རིན་པོ་ཆེས་དགུང་ལོ་ཕྱ་མེའི་དུས་སུ་འདི་དང་འདི་འདྲ་མཇོད་པ་རེད་

ཅེས་ཚུལ་མེད་རང་བྱུང་ལྟ་བུར་ན་ལམ་དུ་གྲག་པ་རྒྱུ་མི་འཆད་ཅིང་། གཉིས་སུ་སྒྲ་
བྲང་བཀྲ་ཤིས་འབྱེལ་གྱི་དགོ་བའི་བཤེས་གཉེན་དང་གྲ་བ་ཤུན་གཞིན་དག་གི་གསུང་
རྒྱུ་ཚུགས་ཐུབ་ཁུངས་ལྡན་གྱི་རིགས་ཀྱང་དྲིལ་བུ་བཞིན་ན་ལམ་དུ་གསེལ་མྱོང་བ།
གསུམ་དུ་གཞན་གྱིས་ལག་དུ་མ་སོན་པའི་བཀའ་ཚུལ་ཐོར་བུ་སྒྲོར་དང་འདྲ་སྒྲིའི་འདྲ་
པར་ཞིག་སོགས་ཀྱང་ལག་དུ་འཕྱོར་བ། བཞི་པ། སྐུ་འཁུངས་སའི་ས་མིག་དངོས་ཁེབ་ཐོ་
སྤལ་ཏི་ནི་ཐང་ཆེན་རྒྱ་དང་རྒྱ་མིག་སྤང་གིས་བརྒྱན་པ་གནམ་ལ་སྐར་མ་ཤར་འདྲའི་ཐང་
གཤོང་། ཅེ་གཞུང་ས་ཡི་རྟེན་ཐུར་དུ་བཤུགས་པའི་གཡུང་དུང་རྒྱལ་མཚན་མཐོན་པོ་ནི་
མང་འབའ་ཅེ་གསུམ་གྱི་ཡུལ་ན་ཆེས་ས་དབྱུད་ལོགས་པའི་རྒྱལ་པོའི་རིར་གྲགས་པ་དེ་
ཉིད་དང་འཁོར་གྱིས་བསྒྲོར་བ་ལྟ་བུའི་རི་ཕྱན་ཁག་རྒྱ་མཚོ་ཆགས་པའི་ཉེ་བར་བཤད་
པའི་ཅེ་གཞུང་གི་ཁོ་ཆེ་དཀར་ཅིའི་སྐུ་འབུམ་གྱི་རི། རི་རབ་ཆགས་པའི་ཁང་བཟང་དུ་
གྲགས་པའི་རི་སོགས་ལ་ཆེད་དུ་ཡུལ་དངོས་རྟོག་ཞིབ་བགྱིས་པ། ལྷ་རུ། རྗེ་ཉིད་ཀྱི་ཅ་
བའི་སྒྲ་མ་རྣམ་པ་སྟེ། ཀུན་མཁྱེན་འཇིགས་མེད་རྒྱ་མཚོ། དབལ་མང་པརྟེན་དཀོན་
མཚོ་ག་རྒྱལ་མཚན། རྗེ་ཤེས་རབ་རྒྱ་མཚོ་སོགས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་དང་། ཉིད་ཀྱི་གསུང་ལས་
སྟེས་པའི་སྟོབ་མ་སྟེ། སྟོ་མང་སྟོ་བཟང་རྒྱལ་ཁྲིམས། ལྷ་དམར་པརྟེན་དགོ་འདུན་བསྟན་
འཇིན་རྒྱ་མཚོ། སྒྲ་ཁོ་རིན་པོ་ཆེ་འཇིགས་མེད་འཕྲིན་ལས་རྒྱ་མཚོ་བཅས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་
ཁག་དང་། ཅོ་ནེ་སྟོ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་གསུང་འབུམ་བཅས་བཅ་གྲོག་ཅུ་མ་མ་ཡིན་པར་
ངས་ཆ་བདུང་ལས་སྟོ་སྟེད་ཅི་ལོན་སོགས་ཕྱི་ནང་གི་རྒྱ་རྒྱུ་རྒྱུ་མང་དུ་ཚོགས་ཤིང་།
འོལ་ཚོད་དང་སྟེ་བརྟོལ་གྱི་རིགས་ལ་འཇོམ་ཅི་ཐུབ་ཀྱིས་སྟོང་ཁམ་ཆེ་བའི་ཚོད་འཇོག་ཅི་
ཡང་མེད་པར་ཉང་སྟོན་བསྟན་པ་རྒྱ་མཚོའི་རྣམ་ཐར་ལ་ཡུན་རིང་འདྲིས་པར་བྱས་ཏེ།
སྐུའི་འཁུངས་གཞིས་ཅུད་གཅོད་རྟོག་ཞིབ་ཀྱི་བྱེད་ཁུལ་བགྱིས་ཀྱང་། ལར་ཐོས་རྒྱུང་རྣམ་
གཡོང་གི་ཁོལ་བོར་གྱུར་པ་བདག་ནི་རང་སྟོ་རང་ལ་སྟོག་དུ་མ་གྱུར་པས། ད་དུང་
སེམས་བར་ཡོངས་པས་ཞེ་ལ་མ་ཐོགས་པའི་དོན་དག་རེ་བྱུང་དང་། མིག་བར་ཡོངས་
པས་གནད་བསྟོགས་ཐུབ་པའི་འགལ་འཁུལ་ཆབས་ཆེན་ཡོད་སྟེད་པས། གཟུར་གནས་
དཔྱོད་ལྡན་ཡོངས་ཀྱིས་བསྟོན་སྟོན་ཆུ་བོའི་རྒྱུན་བཞིན་སྟོལ་བར་ཐལ་མོ་སྟོང་ཁར་སྐར་
བ་ལགས་སོ། །

མཆན་འགྲེལ།

① 15འང་སྟོན་བསྟན་པ་རྒྱ་མཚོའི་གསུང་འབུམ་བོད་དང་པོ། ཀན་སུ་ཁྱུ་མི་རིགས་
དཔེ་སྟུན་ཁང་།

② རྩེ་བཅུན་སྟོ་བཟང་ཚུལ་ཁྲིམས་རྒྱ་མཚོའི་གསང་བའི་རྣམ་ཐར། །སྤྱ་བྱང་དགོན་པའི་
ཤིང་པར།

③ ཁོ་ཆེ་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱིས་བསྒྲིགས། གངས་ལྗོངས་རིག་བཅུའི་སྤྱིང་བཅུད། མི་རིགས་
དཔེ་སྟུན་ཁང་།

④ སྤྱ་བྱང་དགོན་པའི་གདན་རབས་མདོར་བསྟུས། བསང་རྒྱ་ལྗོངས་རིག་གནས་ལོ་རྒྱུས་
དོ་དམ་ཁང་གིས་བསྒྲིགས།

⑤ བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་རིག་དངོས་དོ་དམ་ཁང་གིས་བསྒྲིགས། གསུང་འབུམ་དཀར་
ཆག་བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྟུན་ཁང་།

⑥ བསྐྱབ་བྱ་གཅེས་བསྟུས་དུག་གསུམ་སེལ་བྱེད་བདུད་རྩི་རྒྱ་རྒྱུ། །ཀན་སྟོ་ཁུལ་
རྩོམ་སྒྱུར་ཁང་གིས་བསྒྲིགས།

⑦ སྟོ་བཟང་ཆོས་གྲགས་དང་བསོད་ནམས་ཅེ་མོས་བསྒྲིགས། གངས་ལྗོངས་མཁས་
དབང་རིམ་བྱོན་གྱི་རྩོམ་ཡིག་གསེར་གྱི་སྒྲུལ་བུ། མཚོ་སྟོན་མི་རིགས་དཔེ་སྟུན་ཁང་།

⑧ གོ་བུལ་གྲགས་པ་འབྱུང་གནས་དང་རྒྱལ་བ་སྟོ་བཟང་མཁས་གྲུབ་གཉིས་ཀྱིས་
བརྩམས། གངས་ཅན་མཁས་གྲུབ་མིང་མཛོད། མཚོ་སྟོན་མི་རིགས་དཔེ་སྟུན་ཁང་།

⑨ དུང་དཀར་སློབ་བཟང་འཕྲིན་ལས་ཀྱིས་བརྩམས། དུང་དཀར་ཆོག་མཛོད་ཆེན་མོ།
ཀྲུང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྟུན་ཁང་།

⑩ སྤང་ཆར་ཚུམ་སྒྲིག་ཁང་གིས་བསྒྲིགས། ཚུམ་ཡིག་གསེར་གྱི་སྒྲུལ་བྲ། མཚོ་སྒོན་མི་
རིགས་དཔེ་སྟུན་ཁང་།

11. ཞང་སྟོན་བསྟན་པ་རྒྱ་མཚོས་མཛོད་པའི་ལྷ་བསང་བཀྲ་ཤིས་དོན་འབྲུབ། གྲིས་མ།

12. རྩོད་པ་ལི་མ་ནི་ཁེ་ཁེ་བྱ་ཡི་འདབས་སུ་ཡོད་པའི་རྩོད་པ་བོང་ཞིག་སྟེ། གསུང་རྒྱུན་ལ་
ཞང་སྟོན་མཚོག་འབྲུངས་སའི་ས་མིག་འདི་ཉིད་ཡིན་པར་གྲགས།

13. ཁེ་ཁེ་བྱ་རྩོད་ཁེ་ཁེ་བྱ་ཐང་གི་ཟུར་གྱི་དེུ་འབྲུར་ཞིག་གི་རྒྱུད་ལ་ཟེར།

14. ཁེས་ཆག་སྒྲུག་རི་མ་ནི་ཅེ་གཞུང་གི་རི་ཞིག་སྟེ། ཀྱན་མཁུན་བཞི་པས་ཁོ་ཆེ་སྟེ་
གཞུང་ལ་ལབ་ཅོ་བསྟན་ཕྱིན་གཡུང་རྒྱུ་རྒྱལ་མཚན་ཡང་ཟེར།

16. ཡུག་མཛོད་མཁན་སྒྲུལ་སྒྲུ་སྟེང་བཞི་བ་སྐལ་བཟང་བསྟན་པ་རྒྱ་མཚོ་ནི། 1926
ལོར་ཁོ་ཆེ་གཙང་བ་རུ་སྒྲུ་འབྲུངས། སྤྱ་བྲང་བཀྲ་ཤིས་འབྲིལ་ནས་དགོ་བཤེས་ཆེན་པོ་
བསང་ཁོག་རྩལ་བྲིམས་ཚང་ལ་བསྟན་ནས་ཐུགས་གཉེར་གནང་། 1954ཙམ་ལ་ཕྱི་
རྒྱལ་དུ་ཕེབས་ནས་ད་ལྟོ་འདྲ་དེར་བཞུགས།

17. ཡོངས་ཀྱི་དགོ་བཤེས་ཆེན་པོ་རྩེ་འཇམ་དབྱངས་རྒྱ་མཚོ་མཚོག་ནི། 1933ལོར་ཁོ་
ཆེ་སྟེ་བའི་རུ་མང་ཚོ་བར་སྒྲུ་འབྲུངས། སྤྱ་བྲང་བཀྲ་ཤིས་འབྲིལ་དུ་དགོ་བཤེས་བསྟན་
འཛིན་རྒྱ་མཚོ་དང་ལྷ་མོ་སློབ་བཟང་རྩལ་བྲིམས་རྒྱ་མཚོ་ཁོ་ཆེ་འཛིགས་མེད་ཚང་སོགས་
ལ་བསྟན་ནས་འཕགས་བོད་གཞུང་ལུགས་རབ་འབྲུམས་ལ་ཕུ་ཐག་ཆོད་པར་སྦྱངས་
པས་མཁས་བཙུན་བཟང་བོའི་སྟན་པ་ཕྱོགས་བཅུར་རྒྱས། མེར་འབྲས་དགོ་གསུམ་བཀྲ་

ཤེས་ལྷན་པོ་སོགས་ཡུལ་དབུས་དང་། མདོ་སྐད་ཀྱི་གདན་ས་སྤྱ་བྱང་། རེབ་གོང་། སྐྱ་
 འབུམ། སྤེ་ཚ། དགོན་ལུང་སོགས་ཀྱི་བཤའ་གྲ་དང་སྐབ་གྲ་ཕལ་མོ་ཆེན་དགེ་བཤེས་སྤྱ་
 སྐལ་གྱི་ཉལ་སློབ་ཤིན་ཏུ་མང་བ་དང་། གཞན་ཡང་རིས་མེད་ཀྱི་གྲུབ་མཐའ་ཁག་གི་སློབ་
 མས་ས་ཉེང་གང་། སར་ཕྱིན་སྐབས་ཀྱི་དོགས་དཔྱོད་དང་། སྤྱོད་འཇུག་ཆེན་མོའི་འགྲེལ་
 བ། དབུ་མ་རྒྱན་གྱི་འགྲེལ་བ། རྒྱགས་ཆེན་ལམ་རིམ་གྱི་འགྲེལ་བ་སོགས་ལུང་རིགས་
 འཕུལ་གྱི་སྐྱ་བར་ནས་བཏོན་པའི་གསུང་རྩོམ་པོད་བཞིར་ལོངས་པ་མཛད། ད་ལྟའི་ཆར་
 སྐལ་ལྷན་གདུལ་བྱའི་ཚོགས་ལ་དབང་ལུང་མན་ངག་བྲིད་ལུང་རྗེས་གནང་གིས་མཆོན་
 པའི་ཟབ་རྒྱས་ཆོས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་བསྐྱར་བཞིན་ཞབས་པད་ལྷན་ཆགས་པ་འདི་ལགས་སོ།
 །

18. ཀྱུན་མཁྱེན་འཇམ་དབྱངས་བཞད་པས་མཛད། གྲུབ་མཐའ་རྣམ་བཞག་འབྲུལ་སྤྱོད་
 གཏོང་ལྟའི་སྐྱ་དབྱངས། སྤྱ་བྱང་དགོན་པའི་ཤིང་དཔར་མ།

19. ཞང་སྟོན་བསྟན་པ་རྒྱ་མཚོ། ཡུལ་སྤྱོད་གཉན་པོ་ཁས་ཆག་རྩ་དམར་གྱི་བསང་ཡིག་
 མདོར་བསྟུན། པར་དུ་འཁོད་མེད་པའི་བྲིས་མ།

20. ཞང་སྟོན་བསྟན་པ་རྒྱ་མཚོ། ལྷ་གཉན་དྲེགས་པའི་དབང་ཕུག་ཁོ་ཆེ་མཆེད་གསུམ་
 ཀྱི་བསྐང་བཤགས་ཀྱི་ཆོག་དངོས་གྲུབ་གྲུ་ཆར་གཡོ་བའི་སྤྱིན་མུང་། པར་དུ་འཁོད་མེད་
 པའི་བྲིས་མ།